

Handlingsplan för hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter

Förord

Kampen för hbtqi-personers lika rättigheter har pågått under lång tid och steg för steg rört sig framåt. De framsteg som gjorts har varit möjliga ofta tack vare ett civilsamhälle som ständigt drivit på för förändring, men också modiga hbtqi-personer som visat att arbetet för lika rättigheter inte handlar om abstrakta idéer, utan om människor. Människor som har rätt att få leva sina liv i frihet och trygghet.

De var modiga, de som gick i Sveriges första Prideparad i Örebro 1971, de som startade homosexuella frigörelseveckan i Stockholm som senare skulle bli Stockholm Pride, och de som stod upp för transpersoners rättigheter. De som vägrade leva sina liv i skuggorna, utan klev fram och krävde sina rättigheter.

Vi har kommit långt sedan 1971, men fortfarande finns mycket kvar att göra innan alla hbtqi-personer får sina rättigheter tillgodosedda. Ännu idag känner många hbtqi-personer att de inte kan vara öppna med sin läggning eller identitet på jobbet och i skolan. Unga hbtqi-personer, inte minst unga transpersoner, har generellt sett sämre psykisk hälsa än övriga befolkningen och hbtqi-personer överlag löper högre risk för att utsättas för diskriminering,

trakasserier, hot och våld. Unga hbtqi-personer är alltså särskilt utsatta men även äldre hbtqi-personer kan vara utsatta och behovet av mötesplatser är stort. För hbtqi-personer som utöver hbtqi-fobi även möter rasism eller funkofofi kan situationen vara särskilt svår. Hbtqi-personer som lever i en hederskontext och utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck befinner sig i en mycket svår och utsatt situation. Unga homo- och bisexuella kvinnor upplever större våldsutsatthet än unga heterosexuella kvinnor. Intersexpersoner har länge stått i skymundan och samhället saknar fortfarande tillräckliga kunskaper för att möta behoven.

För att säkerställa att arbetet för mänskliga rättigheter fortskrider lägger regeringen nu fram denna handlingsplan som innehåller åtgärder för att stärka hbtqi-personers lika rättigheter. Bland annat intensifierar regeringen arbetet för en tryggare skolmiljö för unga hbtqi-personer och skalar upp arbetet med suicidprevention. Intersexperspektivet är också tydligt inkluderat och arbetet för ökad kunskap om intersexpersoners behov, såväl inom vården som i samhället i stort, intensifieras.

För att stärka hbtqi-personers lika rättigheter krävs också lagändringar. En mer könsneutral föräldraskapslagstiftning utreds för närvarande, med målsättningen att skapa en mer inkluderande lagstiftning för olika familjekonstellationer. Vidare bereds förslag om att göra regleringen om föräldraskapspresumtion könsneutral och jämlik samtidigt som förslag till en ny och moderniserad könstillhörighetslag tas fram i Regeringskansliet. Dessa lagstiftningsprocesser innebär viktiga steg framåt för hbtqi-personers rättigheter.

I de tider vi lever i just nu är arbetet för mänskliga rättigheter viktigare än på länge. Vi kan se hur idén om alla människors lika värde utmanas allt mer och hur hbtqi-personer misstänkliggörs och utmålas som avvikare, samtidigt som hets och hat riskerar att breda ut sig. Det ger eko från historien då hbtqi-personers relationer var olagliga i Sverige och homosexualitet betraktades som uttryck för psykisk sjukdom. Då livet kunde levas fritt enbart i skuggorna och tårar skulle torkas med handskar.

När vi ser hur bakåtsträvande krafter riskerar att vinna mark är det värt att vi påminner oss om vår historia och tydligt slår fast: vi ska inte tillbaka dit. Vi ska tvärtom fortsätta att ta fler steg framåt. Fortsätta kämpa tills Sverige har blivit ett land där alla människor kan vara den de är, ha makten över sina egna liv och leva i frihet och trygghet. Kampen är inte över innan vi har nått dit.

Åsa Lindhagen
Jämställdhetsminister samt minister med ansvar för arbetet mot diskriminering och segregation

Stockholm den 21 januari 2021

Inledning

Under senare år har många reformer genomförts som bidragit till ökad öppenhet i samhället och till att stärka hbtqi-personers lika rättigheter. Det återstår dock en del utmaningar när det gäller hbtqi-personers situation, inte minst när det gäller transpersoners situation, och kunskapen om situationen för personer med intersexvariation är väldigt låg.

Hot och hat liksom diskriminering mot hbtqi-personer förekommer fortfarande. Samkönade par riskerar att hamna i kläm när de blir föräldrar på grund av lagstiftning som inte är anpassad utifrån regnbågsfamiljers behov. Hbtqi-personer har sämre psykisk hälsa än befolkningen i stort och särskilt oroande är situationen för transpersoner. Arbetet för att säkerställa hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter ska därför fortsätta. Sverige ska vara ett land där alla kan leva sitt liv i frihet och trygghet oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck.

Utbrottet av covid-19 har påverkat alla såväl på individnivå som på samhällelig nivå. Konsekvenserna av pandemin, såsom ökad isolering och begränsningar i möjligheten till att fysiskt träffa andra människor, riskerar att leda till ökad förekomst av psykisk ohälsa, missbruk, våld, kontroll och hedersrelaterat våld och förtryck. Vissa grupper är särskilt utsatta, till exempel äldre, våldsutsatta kvinnor, barn och unga samt hbtqi-personer vilket behöver beaktas i insatserna.

Regeringens arbete för hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter bedrivs sedan 2014 utifrån strategin för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck. Strategin har lagt grunden för ett långsiktigt arbete inom fokusområdena våld, diskriminering och andra

kränkningar, unga hbtqi-personer, hälsa, vård och sociala tjänster, privat- och familjeliv, kulturområdet samt det civila samhället. För vissa av fokusområdena har även strategiska myndigheter utsetts i syfte att utgöra en samlande kraft för ökad kunskap och likvärdigt bemötande.

Denna handlingsplan avser att ytterligare förstärka arbetet för hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter. Handlingsplanen kompletterar den befintliga strategin och kraftsamlar arbetet med konkreta åtgärder för perioden 2020–2023. Strategin och handlingsplanen utgör gemensamt grunden för det fortsatta arbetet inom området.

Begrepp

I handlingsplanen används begreppen sexuell läggning, könsidentitet och könsuttryck, samt personer med intersexvariation. Sexuell läggning omfattar heterosexuell, bisexuell eller homosexuell läggning. Även begreppen könsidentitet och könsuttryck används fortsatt på samma sätt som i strategin, dvs. begreppen omfattar alla människor oavsett hur könsidentiteten eller könsuttrycket förhåller sig till normen.

Förkortningen hbtqi-personer står för homosexuella, bisexuella, transpersoner, queera och intersexpersoner. Transpersoner används som ett samlingsbegrepp för personer som inte upplever sig som cispersoner. Med cispersoner avses vanligtvis personer vars juridiska och biologiska kön stämmer överens och alltid har stämt överens med deras könsidentitet och könsuttryck.

Queer är ett mångfacetterat begrepp som kortfattat handlar om ett normkritiskt förhållningssätt till

kategorisering av människor utifrån sexuell läggning, könsidentitet och könsuttryck. Att inkludera queer i handlingsplanen och insatser kan synliggöra och motverka normer som ofta ligger till grund för den utsatthet som många hbtqi-personer upplever och innebär även att insatserna inte begränsas utifrån identitet.

Intersex är en benämning som används för att förklara tillstånd där den kroppsliga utvecklingen inte är entydig i fråga om kön. Begreppet intersex innefattar ett stort antal kroppsliga tillstånd. En intersexvariation kan vara en skillnad i den yttre anatomin men det kan också vara en hormonell eller genetisk skillnad. Intersexvariationen kan vara tydlig från födseln då det inte tydligt framgår av könsorganet hos den nyfödde om det är en flicka eller pojke. Det kan även vara brist på vissa köns-hormoner som inte märks förrän i fertil ålder då det upptäcks att de inre reproduktiva organen helt eller delvis saknas. Det behöver alltså inte vara något som märks utanpå kroppen och inte heller alltid vara kopplat till identiteten.

Inom vården används paraplytermen ”Disorders of Sex Development” (DSD) eller ”Differences in Sex Development” som innefattar ett tjugotal medfödda tillstånd där könsutvecklingen i fråga om kromosomer, könskörtlar eller könsorgan inte är entydigt i förhållande till kön.

Ibland sammanfaller behoven och åtgärderna kan samordnas för hela hbtqi-gruppen. Det kan också vara fråga om särskilda behov för bara en grupp inom gruppen, eller ett gemensamt behov för ett par av grupperna. Nedan redogörs närmare för varför personer med intersexvariation nu inkluderas i handlingsplanen.

Vid hänvisning till redan beslutade insatser eller rapporter som inte inkluderar personer med intersexvariation eller queer används dock begreppen hbtqi-personer eller hbt-personer.

Personer med intersexvariation inkluderas i handlingsplanen

Det är inte givet att alla personer med intersexvariationer känner att de omfattas av, eller ens har någon önskan att omfattas av begreppet hbtqi-personer. Vissa personer som fötts med intersexvariation kan

se det som en medicinsk fråga och möjligen organisera sig som patientgrupp. Samtidigt finns det gemensamma frågor som påverkar livsvillkoren såsom tvåkönsnormen och normer om hur kvinnors respektive mäns kroppar ska se ut. Även rätten till kroppslig integritet och sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter är gemensamma frågor.

Inom såväl FN som EU och Europarådet inkluderas numera allt oftare arbetet för personer med intersexvariation i arbetet för hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter. Den engelskspråkiga term som ofta används för att beskriva denna inkludering är ”sex characteristics”.

I diskrimineringslagen avser diskrimineringsgrunden könsöverskridande identitet eller uttryck att någon inte identifierar sig som kvinna eller man eller genom sin klädsel eller på annat sätt ger uttryck för att tillhöra ett annat kön. Av förarbetena till diskrimineringslagen framgår att avsikten är att personer med intersexvariation ska kunna åberopa den diskrimineringsgrunden (prop. 2007/08:95 s. 117). Det innebär att personer med intersexvariation i vissa avseenden redan innefattas i regeringens arbete för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck. I och med denna handlingsplan tydliggörs dock detta.

Jämställdhetsperspektiv och intersektionalitet i arbetet för hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter

Könsuppdelad statistik och olika typer av jämställdhetsanalyser med utgångspunkt i grupperna kvinnor och män utgör en grundförutsättning för att synliggöra bristande jämställdhet. I arbetet med hbtqi-personers lika rättigheter är det viktigt att synliggöra könsskillnader där det bidrar till att synliggöra ojämställda livsvillkor, till exempel mellan homo- och bisexuella kvinnors och mäns olika förutsättningar i vissa avseenden. Samtidigt kan en binär syn på kön vara problematisk, både ur ett trans- och ett jämställdhetsperspektiv. Dels för att en binär förståelse av kön riskerar att befästa och återskapa könsnormer och könsmonster, dels för att personer som inte identifierar sig enligt könsuppdelningen kvinna/man exkluderas och att andra sätt att identifiera sig kan framstå som avvikande. Arbetet för att förändra stereotypa föreställningar om kön och könsnormer, inklusive stereotypa eller

destruktiva normer kring femininitet och maskulinitet, är fortsatt en viktig del av arbetet för jämställdhet men också en central fråga för att främja transpersoners rättigheter och möjligheter i samhället.

Förutom könsskillnader kan det finnas anledning att i genomförandet av insatser vara uppmärksam på eventuella andra skillnader som påverkar hbtqi-personers olika livsvillkor, exempelvis vad gäller utsatthet. Till exempel kan hbtqi-personer med funktionsnedsättning eller utländsk bakgrund ha särskilda erfarenheter av utsatthet. Det saknas i stora delar kunskap om hur livsvillkoren ser ut för hbtqi-personer vars identitet eller bakgrund gör att de kan riskera multipel diskriminering. Paraplybegreppet hbtqi-personer inrymmer stor heterogenitet och många olika sätt att identifiera sig och förhålla sig till samhällets normer. Arbetet med att främja hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter behöver därför inkludera olika perspektiv såsom queer-, intersex-, ickebinärt och intersektionellt perspektiv och samtidigt kontinuerligt beakta utvecklingen av nya sätt att identifiera sig och förhålla sig till normer förknippade med kön och sexualitet.

Handlingsplanen har även ett livscykelperspektiv och omfattar hbtqi-personers rättigheter och möjligheter i livets olika skeden.

Agenda 2030 - ingen ska lämnas utanför Regeringens arbete för hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter bidrar till genomförandet av FN:s Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling. Agenda 2030 genomsyras av ett rättighetsperspektiv som säkrar alla individers medborgerliga och politiska rättigheter, likväl som de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna. Detta kommer till uttryck i den centrala principen att ingen ska lämnas utanför. Denna handlingsplan

bidrar till att stärka mänskliga rättigheter och flera av agendans mål såsom mål 3 om god hälsa och välbefinnande, mål 5 om jämställdhet, mål 10 om ett jämlikt samhälle och mål 16 om fredliga och inkluderande samhällen.

Tidsplan och budget

Genom budgetpropositionen för 2020 tillfördes arbetet för att stärka hbtqi-personers rättigheter 14 miljoner kronor per år från och med 2020. En tillfällig förstärkning på ytterligare 10 miljoner kronor per år beräknas för åren 2021 och 2022. Det är den hittills största satsningen som någon regering har vidtagit inom området som ligger till grund för denna handlingsplan.

Förutom de resurser som särskilt har avsatts för arbetet med att stärka hbtqi-personers lika rättigheter, finansieras vissa insatser i handlingsplanen helt eller delvis med medel från andra utgiftsområden. Detta som en konsekvens av att arbetet för hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter bedrivs tvärsektorielt inom flera olika politikområden.

Arbetet med denna handlingsplan påbörjades i november 2019 då ett sakråd med organisationer och strategiska myndigheter genomfördes i syfte att inhämta synpunkter gällande innehållet i handlingsplanen. Under 2020 har regeringen fattat beslut om insatser som utgör delar av handlingsplanen. Handlingsplanen innehåller åtgärder för perioden 2020–2023. I de avseenden som handlingsplanen kompletterar den befintliga strategin avseende nya eller uppdaterade fokusområden och de strategiska myndigheternas uppdrag gäller dock inte den angivna tidsbegränsningen.

En förbättrad struktur för samordning och uppföljning av arbetet

Fokusområden

I den befintliga strategin finns ett antal fokusområden som bedömts vara av särskild betydelse för arbetet med att främja lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck. Dessa är:

- Våld, diskriminering och andra kränkningar
- Unga hbt-personer (numera unga hbtqi-personer)
- Hälsa, vård och sociala tjänster
- Privat- och familjeliv
- Kulturområdet
- Civila samhället

De befintliga fokusområdena är fortsatt av central betydelse för hbtqi-personers lika rättigheter men de tidigare angivna ambitionerna, härefter kallade målsättningarna, behöver uppdateras för vissa fokusområden. Det långsiktiga arbetet inom ramen för strategin bör vidare kompletteras med ytterligare två fokusområden, nämligen:

- Arbetslivet
- Äldre hbtqi-personer

Insatserna inom fokusområdena behöver bedrivas samlat, strukturerat och långsiktigt. För varje fokusområde finns en uttalad målsättning som utgår från de av regering och riksdag redan beslutade målen för respektive politikområde. Att målsättningarna utgår från gällande mål för de olika politikområdena visar att syftet är att integrera arbetet för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck inom respektive politikområde.

Strategiska myndigheter

Genom den befintliga strategin utsågs 2014 Diskrimineringsombudsmannen, Folkhälsomyndigheten, Socialstyrelsen, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) och Statens kulturråd till strategiska myndigheter för hbt-personers lika rättigheter och möjligheter. Under 2018 utsågs Jämställdhetsmyndigheten, Migrationsverket och Statens skolverk till hbtq-strategiska myndigheter. Som en del av arbetet med att ta fram denna handlingsplan har regeringen under 2020 utsett Polismyndigheten och Barnombudsmannen till nya strategiska myndigheter. Regeringen har för avsikt att även utse Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd till strategisk myndighet (se avsnitt Privat- och familjeliv).

Uppdraget som strategisk myndighet innebär att myndigheten i sin verksamhet ska främja lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck. Detta betyder bland annat att ett hbtqi-perspektiv ska integreras och synliggöras i myndighetens verksamhet.

I handlingsplanen anges de strategiska myndigheterna under de fokusområden där deras verksamhet anses ha störst betydelse för måluppfyllelsen. Detta ska dock inte uppfattas som att respektive myndighet ansvarar för alla frågor som samlas under ett fokusområde eller att deras roll som strategisk myndighet är begränsad till ett specifikt fokusområde. Flera av myndigheterna bedriver verksamhet som berör flera av fokusområdena och samtliga myndigheter utgör på så vis en samlad kraft för strategins genomförande.

En myndighet med ansvar för samordning och uppföljning

Samordningen av de strategiska myndigheternas arbete har hittills skett genom ett årligen roterande ansvar för att sammankalla de övriga strategiska myndigheterna.

När strategin utvärderades av Statskontoret 2016 föreslog Statskontoret att en myndighet i stället skulle ges ett särskilt samordnande ansvar. Detta främst för att stärka kontinuiteten i arbetet, men även för att främja en mer enhetlig uppföljning av myndigheternas arbete. Den samordnande myndigheten föreslogs få i uppdrag att, i samverkan med relevanta aktörer, utveckla uppföljningen av arbetet, liksom att sammanställa och presentera information och kunskap på området.

I betänkandet Transpersoner i Sverige – Förslag för stärkt ställning och bättre levnadsvillkor (SOU 2017:92) föreslås att Jämställdhetsmyndigheten bör ansvara för samordning, uppföljning och stöd inom ramen för en ny handlingsplan. Utredningen menar att en myndighet behöver tilldelas ett övergripande samordningsansvar för att genomförandet av handlingsplanen ska kunna bedrivas så effektivt som möjligt. Ett alternativ, eller ett komplement, skulle enligt utredningen vara att inrätta ett kunskapscentrum om hbtqi-personers levnadsvillkor. Ett sådant centrum skulle exempelvis kunna vara knutet till ett universitet, på samma sätt som Nationellt centrum för kvinnofrid är knutet till Uppsala universitet.

Sedan Statskontoret och utredningen lämnade sina förslag har antalet hbtqi-strategiska myndigheter fördubblats och nu utökas även antalet fokusområden. Vidare hade Jämställdhetsmyndigheten ännu inte inrättats när utredningen lämnade sitt förslag. Regeringen anser därför att det finns skäl att inhämta kompletterande underlag avseende frågan om samordning, uppföljning och stöd inom ramen för regeringens arbete för hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter.

Regeringen ger därför Statskontoret i uppdrag att analysera och föreslå lämplig organisation för samordning och uppföljning inom ramen för regeringens strategi för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck, och handlingsplanen för hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter. Statskontoret ska även analysera vilket stöd de hbtqi-strategiska myndigheterna behöver i sitt arbete med att integrera ett hbtqi-perspektiv i verksamheten. Syftet är att skapa en mer effektiv och ändamålsenlig modell för samordning, uppföljning och stöd inom området. I uppdraget ingår att lämna förslag på en långsiktigt hållbar organisation för samordning och uppföljning inom området. Det ingår även att lämna förslag på hur en stödjande funktion kan organiseras och lämplig aktör för uppdraget. Uppdraget ska redovisas senast den 30 september 2021.

Fokusområden och åtgärder

Genom denna handlingsplan kompletteras den befintliga strategin. Fokusområdena kompletteras, målsättningarna uppdateras och nya strategiska myndigheter utses.

Regeringen tydliggör i denna handlingsplan att arbetet för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck omfattar queera och intersexpersoner. Strategin och de strategiska myndigheterna bör därför framöver benämnas hbtqi-strategin och hbtqi-strategiska myndigheter.

Genom att fokusområdena utgår från olika politikområden med olika utformning och förutsättningar så skiljer sig också form och innehåll åt i denna handlingsplan. Alla fokusområden bedöms dock som centrala och utvecklingen inom de olika fokusområdena behöver beaktas i det långsiktiga arbetet för att främja hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter.

De myndighetsuppdrag som presenteras i handlingsplanen har lämnats eller kommer att lämnas i myndigheternas regleringsbrev eller som särskilda uppdrag.

Våld, diskriminering och andra kränkningar

Regeringens målsättning är att hbtqi-personers utsatthet för våld, diskriminering och andra kränkningar ska upphöra. Ingen ska behöva utstå våld, diskriminering och andra kränkningar oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck. Det gäller alla som lever i Sverige, även den som söker asyl eller uppehållstillstånd i Sverige. Alla som söker asyl eller uppehållstillstånd i Sverige ska få en rättssäker och enhetlig prövning och ett tryggt och likvärdigt bemötande. Hela Sverige ska vara ett tryggt land att leva i oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck.

Strategiska myndigheter: Diskrimineringsombudsmannen, Jämställdhetsmyndigheten, Polismyndigheten och Migrationsverket.

Trots att undersökningar inom EU såsom Eurobarometern (2019) visar på hög öppenhet och låg grad av intolerans för homo- och bisexuella i Sverige jämfört med de flesta europeiska länder så utsätts hbtqi-personer för fördomar, diskriminering och våld på grund av negativa föreställningar om sexuell läggning och könsidentitet. Transpersoner är särskilt utsatta och attityderna avspeglar också att öppenheten inte fullt ut omfattar transpersoner eller transrelaterade frågor. Hbtqi-personer riskerar även att utsättas för hedersrelaterat våld och förtryck, eftersom den enskildes sexuella läggning, könsidentitet eller könsuttryck kan betraktas som ett hot mot familjens heder. Kunskapen om intersexpersoners utsatthet för våld är nästintill obefintlig.

Av Folkhälsomyndighetens redovisning av regeringsuppdraget om utvecklingen av hälsan och hälsans bestämningsfaktorer bland hbt-personer (2014, 2015) framgår att varannan transperson har upplevt kränkande behandling under de senaste tre månaderna. Varannan transperson har också undvikit olika vardagliga aktiviteter på grund av rädsla för diskriminering det senaste året. Många känner sig otrygga i vardagen och är rädda för att gå ut

ensamma. Var femte transperson har upplevt våld på grund av sin transidentitet. Det är även betydligt vanligare att homo- och bisexuella upplevt hot om våld och fysiskt våld jämfört med heterosexuella. Det gäller särskilt bisexuella kvinnor och i synnerhet unga bisexuella kvinnor. Hbtqi-personer uppger att de är utsatta för diskriminering och allvarliga kränkningar inom alla livets områden – på jobbet, i skolan, i affären, i kontakten med myndigheter, i hälso- och sjukvården och inom socialtjänsten. Utsattheten för fördomar, diskriminering och våld på grund av omgivningens negativa föreställningar om sexuell läggning och könsidentitet kan kopplas till hbtqi-personers sämre hälsa och suicidrisk.

Genom att Jämställdhetsmyndigheten, Migrationsverket och Polismyndigheten har utsetts till nya strategiska myndigheter så har förutsättningarna för att nå målsättningen inom fokusområdet stärkts. Det bör dock nämnas att Jämställdhetsmyndighetens och Diskrimineringsombudsmannens uppdrag inte är begränsade till enbart detta fokusområde (generellt om strategiska myndigheter, se sida 8).

Stärkt arbete mot hatbrott och stöd till brottsoffer
Av betänkandet Transpersoner i Sverige – Förslag för stärkt ställning och bättre levnadsvillkor (SOU 2017:92) framgår att många transpersoner har lågt förtroende för samhällsinstitutioner inom rättsvä-

sendet, hälso- och sjukvården, skolan och socialtjänsten. Enligt betänkandet kan ett lågt förtroende för polisen riskera att påverka anmälningsbenägenheten och därmed finns risk att brotten inte rapporteras och utreds. Utredningen föreslog därför att Polismyndigheten skulle ges i uppdrag att stärka sin kompetens i arbetet mot brott som till exempel våld i nära relationer, hedersrelaterade brott och hatbrott där transpersoner är inblandade. I betänkandet lyftes även att förutsättningarna för ett ökat förtroende skulle stärkas om Polismyndigheten utsågs till en av de strategiska myndigheterna. I betänkandet finns även förslag om att frågor om transerfarenhet bör inkluderas i den Nationella trygghetsundersökningen (NTU) i syfte att öka kunskapen om transpersoners utsatthet för brott, trygghet och förtroende för rättsväsendet.

Regeringen gav 2018 Polismyndigheten i uppdrag att redovisa vilka åtgärder som myndigheten har vidtagit för att bekämpa hatbrott, med särskilt fokus på bland annat transpersoner och hur myndigheten arbetar för att säkerställa ett gott bemötande av transpersoner, i synnerhet transpersoner utsatta för hatbrott. Av redovisningen framgår att myndigheten bedriver kontinuerligt ett aktivt likabehandlingsarbete med fokus på bland annat hbtq, normer och makt samt stereotypa könsnormer. Arbetet innefattar även att personalen regelbundet utbildas i hbtq-kompetens.

Det straffrättsliga skyddet för transpersoner har utvidgats och förtydligats genom lagändringar som trädde i kraft 2018 och 2019. Grunden könsöverskridande identitet eller uttryck har lagts till i bestämmelserna om hets mot folkgrupp och olaga diskriminering samt i åtalsregeln om förolämpning. Det framgår nu också uttryckligen att det är en försvårande omständighet om ett motiv för ett brott har varit att kränka en person eller en grupp av personer på grund av könsöverskridande identitet eller uttryck. Bestämmelserna om olaga diskriminering och åtalsregeln omfattar även fall där gärningsmannen har misstagit sig om en persons sexuella läggning eller könsidentitet eller diskriminerar någon på grund av omständigheter hos en annan person, till exempel när ett barn förolämpas på grund av föräldrarnas sexuella läggning.

Åtgärder

- Polismyndigheten är sedan 2020 strategisk myndighet med uppdrag att i sin verksamhet främja hbtq-personers lika rättigheter och möjligheter.
- Regeringen avser att ge Brottsförebyggande rådet (Brå) i uppdrag att utreda möjligheterna att komplettera bakgrundsinformation i NTU i syfte att inhämta uppgifter om hbtqi-personers utsatthet för brott, trygghet och förtroende för rättsväsendet.
- Regeringen ger Socialstyrelsen i fortsatt uppdrag att fördela medel för att stödja organisationer som arbetar för att utveckla brottsofferverksamhet riktad till hbtqi-personer som har utsatts för våld i nära relationer inklusive hedersrelaterat våld och förtryck.

Hedersrelaterat våld och förtryck

Hedersrelaterat våld och förtryck kännetecknas av att det finns ett starkt kollektivistiskt inslag, ofta i en familj och släkterelation, som bland annat innebär att individens intresse och handlingar anses vara underordnat familjens intresse och att individens sexualitet och intima relationer är hela familjens angelägenhet som kan påverka familjens anseende. Hedersrelaterat våld och förtryck är kopplat till hedersnormer som bygger på starka patriarkala och heteronormativa föreställningar. Hedersnormerna grundar sig i en föreställning om heder som inte delas av övriga samhället och som strider mot principen om alla människors lika värde och den enskilda människans frihet och värdighet. De heteronormativa föreställningarna innebär att hbtq-personers sexuella läggning, könsidentitet eller könsuttryck betraktas som ett hot mot familjens heder. Hbtq-personer kan utsättas för samma typ av hedersrelaterat våld och förtryck som andra. Särskilt unga hbtqi-personer riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld och förtryck, bland annat s.k. omvändelseförsök. Det innebär att familjemedlemmar eller släktingar försöker få personer att "bli" heterosexuella på olika sätt, till exempel genom att hitta en lämplig partner och tvinga dem att ingå äktenskap.

Regeringens arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck utgår från den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Strategin omfattar även hbtq-personers utsatthet

för våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål.

Jämställdhetsmyndigheten, som utsågs till strategisk myndighet 2018, har bland annat i uppdrag att synliggöra och motverka hedersrelaterat våld och förtryck samt främja utvecklingen av förebyggande insatser mot mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck, prostitution och människohandel för alla ändamål samt mot våld i samkönade relationer. I detta uppdrag ingår även hbtq-personers utsatthet.

Rättsväsendets arbete har utvecklats när det gäller åtgärder för att bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck men det behövs fortsatta insatser. Det handlar till exempel om att förbättra förutsättningarna att utreda hedersrelaterade brott såsom barn- och tvångsäktenskap samt könsstympning, och att ställa de ansvariga inför rätta. Vidare är det angeläget att följa utvecklingen vad gäller rättsväsendets förmåga att ingripa mot hot och kränkningar på nätet samt vidta åtgärder för att minska hbtqi-personers utsatthet. Könsskillnader, till exempel mellan homo- och bisexuella kvinnors och mäns utsatthet, behöver synliggöras.

Åtgärder

- Regeringen avser att presentera ett samlat åtgärdsprogram för det fortsatta genomförandet av den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor samt hedersrelaterat våld och förtryck för perioden 2021–2023. Åtgärdsprogrammet kommer att inkludera hbtqi-personers utsatthet för alla typer av våld som omfattas av strategin.
- Regeringen avser att permanenta det nationella kompetensteamet mot hedersrelaterat våld och förtryck som finns vid Länsstyrelsen i Östergötlands län, i form av ett nationellt kompetenscentrum. Hbtqi-personers utsatthet ingår i arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck.
- Regeringen avser att avsätta medel under hela mandatperioden för att öka kunskapen och kompetensen när det gäller hedersrelaterat våld och förtryck. Ökad kompetens om våld innefattar såväl stödsatser till utsatta som förebyggande åtgärder för att motverka hedersrelaterat våld och förtryck.

- Lagstiftningen avseende hedersrelaterat våld och förtryck har skärpts. Den 1 juli 2020 infördes en ny särskild straffskärpningsgrund som innebär att det vid bedömningen av straffvärdet ska beaktas som försvårande om brottet har begåtts med ett hedersmotiv. Det infördes också ett särskilt barnnäktenskapsbrott samt ett utreseförbud för att skydda barn som riskerar att föras ut ur Sverige för att utsättas för barnnäktenskap eller könsstympning.
- Den 7 oktober 2020 överlämnade Hedersbrottsutredningen sitt betänkande i vilket det bland annat föreslås att det ska införas ett särskilt hedersbrott. Betänkandet är nu ute på remiss och remisstiden går ut den 19 januari 2021.
- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) har i uppdrag att kartlägga hur omvårdelseterapi tar sig uttryck i Sverige. Frågan om omvårdelseterapi riktad mot unga hbtq-personer har uppmärksammats av bland annat aktörer i civila samhället. Det finns ingen enhetlig definition av begreppet omvårdelseterapi och det är därför något som behöver uppmärksammas inom ramen för uppdraget liksom kopplingen till hedersrelaterat våld och förtryck. Uppdraget ska redovisas den 1 mars 2022.

Diskriminering

Ett flertal undersökningar av upplevelser av diskriminering visar att ett stort antal hbtq-personer upplever att de utsätts för diskriminering och kränkande behandling som har samband med sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck (Folkhälsomyndigheten 2014, 2015). Enligt Diskrimineringsombudsmannen (DO) är det dock få som anmäler. De anmälningar som DO tar emot visar på att det finns kopplingar till föreställningar och normer om kön och sexuell läggning som avspeglas i anmälningarna. Kunskapen om homo- och bisexuellas samt transpersoners erfarenheter av diskriminering är visserligen begränsad men kunskapen är ännu mindre när det gäller personer med intersexvariationer. För att effektivt kunna främja hbtqi-personers rättigheter behöver vi mer kunskap om intersexpersoners situation och förekomsten av diskriminering.

Åtgärder

- Regeringen ger Diskrimineringsombudsmannen i uppdrag att ta fram en lägesbeskrivning av situationen för intersexpersoner ur ett diskrimineringsperspektiv. Lägesbeskrivningen ska tas fram i dialog med organisationer i civila samhället och berörda myndigheter samt innehålla en internationell utblick. Uppdraget ska redovisas den 6 september 2021.
- Regeringen ger Forum för levande historia i fortsatt uppdrag att ta fram och genomföra kompetensutvecklingsinsatser för offentligt anställda om likvärdigt bemötande oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck. Vid uppdragets genomförande ska vid behov kunskap och erfarenheter inhämtas av berörda myndigheter såsom de som utsetts till strategiska myndigheter för hbtq-personers lika rättigheter och möjligheter och de myndigheter som deltar i arbetet med den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott. Uppdraget ska slutredovisas senast den 1 mars 2022 och delredovisas senast den 1 mars 2021.

Avslutningsvis bör nämnas att även insatser inom ramen för den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott bidrar till målsättningen inom fokusområdet och vice versa.

Rättssäkerhet och likvärdigt bemötande i mottagandet och i asylprocessen
Hbtq-personer i en migrationssituation kan i flera avseenden vara en utsatt grupp, inte minst som asylsökande. Det kan innebära särskilda utmaningar att säkerställa att hbtq-personer som söker asyl eller uppehållstillstånd på någon annan grund i Sverige får ett tryggt och likvärdigt bemötande. Att beslutsfattare och andra som möter hbtq-personer under asylprocessen har tillräcklig kunskap är dessutom en viktig rättssäkerhetsfråga.

Målsättningen om rättssäker och enhetlig prövning knyter an till den del av det av riksdagen fastställda målet för migrationspolitiken som avser att säkerställa en långsiktigt hållbar migrationspolitik som värnar asylrätten. Svensk migrationspolitik och lagstiftning bygger även på Sveriges internationella åtaganden. Enligt utlänningslagen omfattas en

person som känner välgrundad fruktan för förföljelse på grund av kön, sexuell läggning eller annan tillhörighet till en viss samhällsgrupp av flyktingdefinitionen och sådan förföljelse kan alltså utgöra grund för asyl. För regeringen är det viktigt att EU-rätten efterlevs, att Sveriges åtaganden om mänskliga rättigheter respekteras och att rätten att söka asyl och en individuell prövning av asylskälen upprätthålls. Flyktingars och asylsökandes mänskliga rättigheter ska respekteras och hbtq-personer som söker asyl i Sverige ska, precis som alla andra, få en rättssäker prövning och ett gott och likvärdigt bemötande.

I stora delar av världen är hbtq-personer fortsatt utsatta för våld och diskriminering. Homosexualitet är fortfarande förbjudet i många länder – i vissa länder tillämpas till och med dödsstraff för samkönade sexuella relationer. Även i de fall där denna typ av förbudslagstiftning sällan tillämpas påverkas samhällsklimatet genom att diskriminering av och våld mot, hbtq-personer eller personer som uppfattas som hbtq-personer, legitimeras.

Stigmatisering och utsattheten i hemlandet kan medföra svårigheter att återropa alla omständigheter som är relevanta för asylansökan. Det är därför av stor vikt att Migrationsverkets personal kan identifiera asylsökande som är särskilt utsatta. Rätt kunskap och kompetens hos myndighetens personal och ett tryggt och likvärdigt bemötande även i mottagandet motverkar asylsökande hbtq-personers utsatthet och underlättar för de sökande att lägga fram sina skäl. Det är av stor betydelse att den personal som arbetar med prövning av asylansökningar som innehåller hbtq-frågor har god kännedom om regelverk, rättspraxis och Migrationsverket egna riktlinjer på området. Alla asylsökande ska få en individuell och rättssäker prövning.

Migrationsverket har under ett antal år genomfört ett flertal insatser för att säkerställa en god kvalitet i prövningen av asylansökningar där hbtq-skäl åberopats och för att tillvarata och öka hbtq-kompetensen inom myndigheten. En kontinuerlig uppföljning och utvärdering är en förutsättning för hög rättslig kvalitet och för att identifiera behov av eventuella åtgärder. Som en följd av att Migrationsverket utsågs till hbtq-strategisk myndighet 2018 identifierades

utvecklingsbehov gällande kvalitet i utredning och beslutsfattande i asylärenden, trygghet i boendet samt bemötande i alla ärendekategorier. Myndigheten har därefter fortsatt redovisat åtgärder som avser att möta dessa utvecklingsbehov, t ex genom framtagande av nytt kunskapsstöd, ökat antal utbildare och en ny utbildning om sårbara grupper för mottagandepersonal. Det pågår också en omställning från hbtq-specialisters medverkan i asylprövning till att all personal som arbetar med prövning ska ansvara för kvaliteten i hbtq-ärenden. Migrationsverket har även en återkommande dialog med RFSL och RFSL ungdom i syfte att inhämta kunskap och informera om myndighetens arbete.

Migrationsverket har sammantaget vidtagit flera viktiga åtgärder för att säkerställa att hbtq-personer får en rättssäker och enhetlig prövning som håller hög kvalitet, samt ett tryggt och likvärdigt bemötande. Regeringen bedömer att detta arbetet bör fortsätta i syfte att säkerställa att det finns förutsättningar för ett långsiktigt arbete för en rättssäker och enhetlig prövning och ett tryggt och likvärdigt bemötande.

Arbetslivet

Regeringens målsättning är goda arbetsvillkor och möjlighet till utveckling i arbetet oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck.

Fokusområdet är nytt. Arbetslivet är ett område som är av särskild betydelse för arbetet med att främja hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter. Sysselsättning och ekonomisk trygghet spelar en stor roll för en god och jämlik hälsa. Arbete är för de flesta människor den viktigaste källan till försörjning och har också stor betydelse för individens möjlighet till delaktighet och inflytande i samhället. Det finns en nära koppling mellan arbete och individens hälsa och välmående.

Målsättningen om goda arbetsvillkor och möjlighet till utveckling i arbetet oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck knyter an till det av riksdagen fastställda målet för arbetslivspolitik som är goda arbetsvillkor och möjlighet till utveckling i arbetet för både kvinnor och män.

Flera myndigheter har uppdrag som rör fokusområdet Arbetslivet, såsom Diskrimineringsombudsmannen, Arbetsmiljöverket och Myndigheten för arbetsmiljökunskap. Regeringen har ännu inte utsett någon strategisk myndighet för fokusområdet.

Alla arbetsgivare har ett ansvar för att förebygga diskriminering och främja lika rättigheter och möjligheter enligt diskrimineringslagens krav på aktiva åtgärder. Det innebär att bedriva ett förebyggande och främjande arbete inom en verksamhet för att motverka diskriminering och på annat sätt verka för lika rättigheter och möjligheter oavsett kön, könsidentitet eller könsuttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning och ålder. Den 1 januari 2017 utvidgades bestämmelserna till att omfatta samtliga sju diskrimineringsgrunder (tidigare omfattades endast kön, etnisk tillhörighet och religion).

Arbetsmarknadens parter har en viktig roll och ett stort ansvar för att reglera villkoren på den svenska arbetsmarknaden. En fungerande samverkan mellan arbetsgivare och arbetstagarer har stor betydelse för hur arbetsmiljöarbetet fungerar på arbetsplatsen, inklusive arbetet för lika rättigheter och möjligheter för hbtqi-personer i arbetslivet. Skyddsombuden har en mycket viktig roll i arbetsmiljöarbetet.

I Arbetsmiljöverkets föreskrifter om organisatorisk och social arbetsmiljö (AFS 2015:4) finns det särskilda regler om kränkande särbehandling som innebär att arbetsgivaren ska klargöra att kränkande särbehandling inte accepteras i verksamheten och vidta åtgärder för att motverka förhållanden i arbetsmiljön som kan ge upphov till kränkande särbehandling.

EU:s byrå för grundläggande rättigheter (FRA) genomförde under 2019 en enkätundersökning riktad till hbtqi-personer i EU-länder. Av de drygt 140 000 respondenterna var ca 2 500 från Sverige. Av dessa uppgav 14 procent (men på EU-nivå 21 procent) att de hade upplevt att de blivit diskriminerade på sin arbetsplats på grund av att vara hbtqi-person under de senaste tolv månaderna. För transpersoner var dock den siffran 35 procent (denna siffra är dock inte nedbruten per medlemsstat).

I betänkandet Transpersoner i Sverige – Förslag för stärkt ställning och bättre levnadsvillkor (SOU 2017:92) konstateras att det råder stor brist på kunskapsunderlag vad gäller transpersoners situation på arbetsmarknaden. Det finns vissa faktorer som gör att transpersoners situation inom arbetslivet särskiljer sig från cispersoners. Det handlar bland annat om tillgång till toaletter och omklädningsrum.

Det finns också en rädsla för att komma ut på arbetsplatsen och för att bli utsatt för diskriminering. I betänkandet konstateras att många arbetsgivare vill göra mer för att motverka diskriminering, men att det saknas kunskap. Utredningen föreslår därför att Myndigheten för arbetsmiljökunskap ges i uppdrag att utforma ett kunskapsunderlag för arbetsmiljöfrågor med ett hbtq-perspektiv, med särskilt fokus på transpersoners situation.

I Ungdomsstyrelsens (numera Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, MUCF) rapport Hon hen från 2010 beskrivs arbetsplatsen som en heteronormativ arena. Heteronormativiteten påverkar samspelet mellan kollegor och hur den sociala samvaron på arbetsplatsen upplevs. I december 2002 fick dåvarande Arbetslivsinstitutet i uppdrag att utföra en studie om arbetsvillkor bland homo- och bisexuella. Uppdraget redovisades 2004 i rapporten Redovisning av regeringsuppdraget om homo- och bisexuellas arbetsvillkor. I rapporten framhålls att diskriminering pga. sexuell läggning är en reell arbetsmiljörisk som måste tas på allvar. I en undersökning från Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering från 2011 konstateras att homosexuella är diskriminerade på arbetsmarknaden och att de möter störst svårigheter i de yrken som traditionellt associeras med deras kön.

De undersökningar som har gjorts vad gäller hbtqi-personers situation i arbetslivet indikerar att hbtqi-personer har sämre arbetsvillkor än heterosexuella cispersoner. De undersökningar som har gjorts på senare år har dock varit begränsade och det är över 15 år sedan det genomfördes någon större kunskapsinhämtning på området.

Åtgärder

- Myndigheten för arbetsmiljökunskap (Mynak) har sedan i maj 2020 regeringens uppdrag att inhämta och sammanställa kunskap om hbtqi-personers organisatoriska och sociala arbetsmiljö. Ett särskilt fokus är transpersoners organisatoriska och sociala arbetsmiljö. Kunskapssammanställningen ska spridas så att den kommer till användning i praktiken och kan utgöra ett stöd för arbetsgivare, skyddsombud och andra förtroendevalda på arbetsplatser. Uppdraget ska slutredovisas den 30 juni 2022.
- Regeringen avser att ta fram en ny arbetsmiljöstrategi då den nuvarande (skr. 2015/16:80) löper ut vid årsskiftet 2020/2021. Strategin kommer att adressera frågan om ett hållbart arbetsliv som en fråga om jämställdhet och jämlikhet, vilken inkluderar bland annat hbtqi-personers situation i arbetslivet.

Unga hbtqi-personer

Regeringens målsättning är att alla unga, inkluderat unga hbtqi-personer, ska respekteras och ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen utan att begränsas av stereotypa könsroller, tvång eller förtryck som minskar individens handlingsutrymme.

Strategiska myndigheter: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF), Statens skolverk och Barnombudsmannen.

Fokusområdet benämns i strategin för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck som Unga hbt-personer. I och med att denna handlingsplan även inkluderar queera och personer med intersexvariation benämns fokusområdet framöver Unga hbtqi-personer. Många av undersökningarna och uppdragen som redogörs för i avsnittet tar sikte på ungdomar, dvs. barn och unga i åldern 13 till 25 år. Även barn som är yngre än 13 år inkluderas dock självklart i fokusområdet.

Unga hbtqi-personer har en sämre hälsa och högre suicidrisk jämfört med ungdomar i befolkningen som helhet. Samtidigt är det viktigt att framhålla att de allra flesta unga hbtqi-personer mår bra. Tidigare rapporter från MUCF och Folkhälsomyndigheten visar på att det främst är en s.k. minoritetsstress, dvs. att som del av en minoritetsgrupp vara utsatt för negativt bemötande eller behöva vara på sin vakt och beredd på att bli utsatt eller ifrågasatt, som kan leda till en psykosocial stress och att unga hbtqi-personer inte upplever en god hälsa.

Det är viktigt att unga hbtqi-personer får det stöd och den trygghet de behöver i sin identitetsutveckling. Det behövs aktuell kunskap om deras levnadsvillkor och utsatthet men även kunskap om vilka insatser som verkar främjande och stärkande för unga hbtqi-personers psykiska hälsa och tillgång till lika rättigheter och möjligheter.

Av rapporten Olika verkligheter - Unga hbtqi-personer om sina levnadsvillkor, som publicerades av MUCF under 2019, framgår att unga

hbtqi-personers upplevelser av sin livssituation i hög grad skiljer sig från andra ungas. Resultaten visar oroande mönster. Närmare tre av tio unga hbtqi-personer har under det senaste halvåret blivit mobbade eller utfrysta, vilket är nästan dubbelt så många som bland andra unga. Det är tre gånger så vanligt att unga hbtqi-personer har blivit utsatta för sexuellt våld eller utnyttjande under det senaste halvåret än bland andra unga. Vidare är det genomgående vanligare bland unga hbtqi-personer att uppleva begränsningar och inskränkningar av sina levnadsvillkor. Det innebär att unga hbtqi-personer i större utsträckning än andra unga uppger att de upplever otrygghet, begränsningar på fritiden, symptom på psykisk ohälsa och mindre tillgång till sociala skyddsnet. Rapporten visar även att unga hbtqi-personer i mindre utsträckning känner att de kan tala med viktiga vuxna i sin närhet, att de känner sig mindre trygga i sin familj och i större utsträckning saknar ekonomiskt stöd från dem om det skulle behövas.

Skolan har stor betydelse för barns och ungas utveckling och ska vara en trygg miljö för alla elever att vistas i. Många unga hbtqi-personer utsätts för diskriminering, våld och trakasserier och skolan är den plats i samhället där unga är mest utsatta. Många unga hbtqi-personer vågar eller kan inte vara öppna med sin sexuella läggning eller könsidentitet, vilket kan leda till psykisk ohälsa. Normer knutna till kön och sexualitet medför att vissa unga synliggörs och bekräftas mer än andra unga och det är de vuxnas ansvar att bredda dessa normer så att alla inkluderas.

Skolan har stora möjligheter att tidigt påverka normer hos barn och unga och att främja likabehandling oavsett kön, sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck. Skolverket utsågs till hbtqi-strategisk

myndighet 2018. Myndigheten har en viktig roll för att främja alla barns och elevers tillgång till utbildning i en trygg miljö. Utbildningen ska präglas av öppenhet och respekt för människors olikheter och aktivt främja lika rättigheter och möjligheter, oavsett kön, sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck. Skolan har också ett ansvar för att synliggöra och motverka könsmonster som begränsar elevernas lärande, val och utveckling.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) har under flera år genomfört insatser för en mer öppen och inkluderande miljö i skolan och fritidsverksamhet för unga hbtqi-personer. Som en del av uppdragen har MUCF tagit fram stöd-materialet Öppna skolan! som utvecklats i samarbete med Skolverket och som syftar till att ge skolpersonal kunskap och verktyg i det normkritiska jämlikhetsarbetet. Stöd-materialet syftar till att underlätta för all skolpersonal att bättre förstå och hantera det praktiska och strategiska arbete som krävs för att sätta frågor om hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter på skolans agenda.

MUCF har även uppdrag om att stärka förutsättningarna för mötesplatser för unga hbtqi-personer. MUCF har identifierat att det finns ett fortsatt behov av stöd för denna typ av riktade verksamheter för att skapa trygga miljöer på fritiden för unga hbtqi-personer. MUCF har även tillsammans med RFSL och RFSL Ungdom tagit fram broschyren Om hbtqi-personers rättigheter för unga nyanlända som finns på sju språk.

De undersökningar som refererats till ovan har inte omfattat personer med intersexvariation. Som ett led i att inhämta kunskap även om denna grupp har Barnombudsmannen i uppdrag att inhämta erfarenheter från barn och unga om frågor som rör könsidentitet och om intersexvariationer (se nedan under Åtgärder).

För att skapa förutsättningar för att långsiktigt främja unga hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter krävs uppdaterad kunskap. En viktig utgångspunkt i arbetet är att ett barnrätts- och ungdomsperspektiv tillämpas genomgående och att kunskapen inte bara handlar om unga utan även tillförsäkrar barn och unga deras rätt till inflytande och delaktighet i frågor som berör dem.

Genom att FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) sedan januari 2020 är svensk lag har det tydliggjorts att åtagandena enligt konventionen ska säkerställas på alla nivåer inom offentlig verksamhet och att ett barnrättsbaserat synsätt ska genomsyra all verksamhet som berör barn och unga.

I betänkandet Transpersoner i Sverige – Förslag för stärkt ställning och bättre levnadsvillkor (SOU 2017:92), föreslås att Barnombudsmannen utses till ny strategisk myndighet. I betänkandet finns även flera förslag som rör barn och unga transpersoners levnadsvillkor. Bland annat föreslås att Barnombudsmannen ges i uppdrag att prata med barn och unga om frågor som rör könsidentitet och om intersexvariationer. Vidare föreslås att Skolinspektionen ges i uppdrag att utreda transpersoners situation som elever i grundskola och gymnasium.

Åtgärder

- Barnombudsmannen är sedan 2020 strategisk myndighet med uppdrag att i sin verksamhet främja hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter.
- Regeringen ger Barnombudsmannen i uppdrag att undersöka vilka utvecklingsbehov och insatser som behövs för att göra skolan till en mer trygg och inkluderande plats för unga transpersoner och icke-binära. Uppdraget ska redovisas senast den 1 mars 2022.
- Regeringen ger MUCF i uppdrag att fortsätta och förstärka arbetet med att genomföra insatser för en mer inkluderande skolmiljö för unga hbtqi-personer. Syftet med uppdraget är att möta det fortsatt stora behovet av insatser för att göra skolmiljön mer inkluderande för hbtqi-personer och en kontinuerlig efterfrågan på utbildningsinsatser. Uppdraget ska redovisas senast den 22 februari 2022.
- Regeringen ger MUCF i fortsatt uppdrag att stärka förutsättningarna att skapa mötesplatser för unga hbtqi-personer. Uppdraget ska delredovisas senast den 1 mars 2021 och slutredovisas senast den 1 mars 2022.
- Regeringen avser att ta fram en förordning om statsbidrag till ideella organisationer vars verksamhet bidrar till mötesplatser för unga hbtqi-personer.

- MUCF har i uppdrag att kartlägga och sammanställa kunskap om unga hbtq-personers levnadsvillkor. Uppdraget innebär en uppdatering av rapporten Hon Hen Han från 2010 som kom att utgöra den dittills mest omfattande studien av unga hbtq-personers levnadsvillkor i Sverige. Uppdraget ska redovisas senast den 1 juni 2022.
- Barnombudsmannen har i uppdrag att inhämta erfarenheter från barn och unga om frågor som rör könsidentitet och om intersexvariationer. Erfarenheterna ska samlas och spridas så att de kan utgöra ett stöd för anhöriga och barn och unga med transexfarenheter. Uppdraget ska redovisas senast den 1 mars 2021

Förutom de uppdrag som har nämnts särskilt i detta avsnitt finns ett särskilt fokus på unga även inom insatser som redovisas under andra fokusområden, såsom en satsning som rör psykisk hälsa och suicidprevention som redovisas under fokusområdet

Hälsa, vård och sociala tjänster. Likaså har MUCF ett uppdrag om omvårdelseterapi som också vänder sig till unga personer och som redovisas under fokusområdet Våld, diskriminering och andra kränkningar.

Utöver de uppdrag som särskilt riktas till målgruppen barn och unga är det angeläget att lyfta fram ett barnrätts- och ungdomsperspektiv i samtliga uppdrag där barn och unga berörs i någon utsträckning.

Äldre hbtqi-personer

Regeringens målsättning är att äldre hbtqi-personer ska kunna leva öppet och kunna åldras i trygghet och med bibehållet oberoende, bemötas med respekt och erbjudas en jämställd och jämlik vård och omsorg.

Strategisk myndighet: Socialstyrelsen.

Fokusområdet är nytt. Målet för politiken för sociala tjänster, omsorg om äldre är bland annat att äldre ska bemötas med respekt och kunna åldras i trygghet och med bibehållet oberoende. Alla äldre ska ha tillgång till god vård och omsorg och erbjudas en jämställd och jämlik vård och omsorg.

Jämlik hälso- och sjukvård innebär att vård och behandling ska erbjudas på lika villkor och med gott bemötande till alla. Socialtjänsten ska främja människors ekonomiska och sociala trygghet, jämlikhet i levnadsvillkor och aktiva deltagande i samhällslivet. För att äldre hbtqi-personer ska få de tjänster de har rätt till och ett gott bemötande krävs att kommuner och enskilda utförare som arbetar på kommunens uppdrag har kunskap om äldre hbtqi-personers livssituation och behov.

Av budgetpropositionen för 2021 framgår att äldre hbtqi-personers situation behöver prioriteras i det kommande arbetet för hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter. Vid det sakråd med civila samhället som genomförts inför framtagandet av denna handlingsplan har organisationerna framfört att det är angeläget att handlingsplanen uppmärksammar de som är särskilt utsatta, så som äldre hbtqi-personer.

Äldre hbtqi-personers levnadsvillkor
I betänkandet Transpersoner i Sverige – Förslag för stärkt ställning och bättre levnadsvillkor (SOU 2017:92) finns flera förslag som rör äldre hbtqi-personer. Bakgrunden till förslagen är att det finns lite kunskap om äldre hbtqi-personers livssituation och behov, i synnerhet när det gäller äldre transpersoners livssituation, levnadsvillkor och välbefinnande. Den forskning som har gjorts om äldre

hbtqi-personers levnadsvillkor har tenderat att utgå främst ifrån sexualitet och sexuell läggning utan att inkludera könsidentitet eller könsuttryck vilket har lett till att ett transperspektiv sällan finns med.

I en rapport från Socialstyrelsen (2013) redovisar myndigheten resultatet av en kartläggning i ett urval kommuner av hur hbt-perspektivet beaktas i kommunernas vård och omsorg om äldre. Sammanfattningsvis indikerar denna kartläggning att alltför få kommuner arbetar systematiskt för att främja lika-behandling av äldre hbt-personer.

Mot bakgrund av rapporten har Socialstyrelsen utvecklat ett kunskapsstöd till socialtjänsten i syfte att höja kunskapen om hbtqi-personers villkor och levnadsvillkor, och hur diskriminering kan ta sig uttryck inom socialtjänstens område. Det finns även möjlighet för kommuner och regioner att söka bidrag för att öka kunskapen om hbtqi-personers situation för att främja målgruppens rättigheter och möjligheter i kontakten med kommuner och regioner.

Det finns ett behov av kunskap om äldre hbtqi-personers livssituation och behov av insatser. Enligt Socialstyrelsens rapport har även många kommuner efterfrågat mer kunskap om hbtqi, bemötande och normkritik.

Vid det sakråd med civila samhället som genomförts inför framtagandet av denna handlingsplan har organisationerna betonat att pandemin har medfört en ökad isolering och ensamhet för den redan utsatta gruppen äldre hbtqi-personer och i synnerhet äldre transpersoner.

Åtgärder

- Regeringen ser att det finns ett behov av aktuell kunskap om hur äldre hbtq-personer själva uppfattar den vård och omsorg de får, hur de uppfattar bemötandet och vilka faktorer som påverkar benägenheten att söka omsorg vid behov. Även äldre hbtq-personers hälsa och livsvillkor är ett område där det behövs ökad kunskap. Regeringen avser att återkomma till denna fråga inom ramen för genomförandet av denna handlingsplan.
- Regeringen har under 2020 avsatt 30 miljoner kronor till kommunernas arbete för att bland annat hitta digitala lösningar i verksamheter för äldre. Syftet är att motverka konsekvenserna av isolering bland äldre. Det är ett behov som finns hos bland annat äldre hbtq-personer eftersom utbrottet av covid-19 har medfört en ökad isolering och ensamhet för många i den gruppen.

Hälsa, vård och sociala tjänster

Regeringens målsättning är att hbtqi-personer ska ha lika förutsättningar och möjligheter som heterosexuella och cispersoner att uppnå en god hälsa och erhålla en jämlik vård och social omsorg.

Strategiska myndigheter: Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen.

Folkhälsoarbetet är inriktat på hälsans bestämningsfaktorer dvs. de livsvillkor, miljöer, produkter och levnadsvanor som påverkar hälsan. Till exempel så finns det en tydlig koppling mellan negativt bemötande, fördomar, diskriminering och hatbrott och hbtq-personers sämre hälsa och suicidrisk. Insatser för att minska skillnaderna mellan hbtq-personers hälsa och övriga befolkningen påverkas därför av alla fokusområden i hbtqi-strategin och denna handlingsplan. I detta avsnitt behandlas dock särskilt insatser som är direkt kopplade till folkhälsoarbetet såsom insatser med direkt fokus på hbtqi-personers psykiska hälsa och suicidrisk.

Skillnaderna i hälsa mellan hbtq-personer och den övriga befolkningen gäller i synnerhet psykisk hälsa. Att den psykiska hälsan är sämre bland hbtq-personer konstaterades redan i Folkhälsoinstitutets kartläggning 2005. I samband med framtagandet av den befintliga strategin för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck gavs Folkhälsomyndigheten i uppdrag att följa upp rapporten. Folkhälsomyndigheten kunde konstatera att utvecklingen av hälsan och hälsans bestämningsfaktorer inte förändrats nämnvärt under de senaste tio åren för homo- och bisexuella. Det fanns en tydlig könsskillnad mellan homo-, bi- och heterosexuella kvinnor och män där unga homo- och bisexuella kvinnor visade minst tillit till andra människor, uppvisade mest ohälsa, upplevde mest våld och mest självdestruktiva beteenden och självmordsförsök av de grupper som jämförts. För transpersoner visar utvecklingen inte heller på någon förbättring under de senaste tio åren, snarare tvärtom.

Av rapporten framgår vidare att andelen som anger att de har nedsatt psykiskt välbefinnande är dubbelt så stor bland homo- och bisexuella personer jämfört med heterosexuella. Transpersoner tenderar att ha ytterligare nedsatt psykiskt välbefinnande. Att någon gång ha övervägt att ta sitt liv är dubbelt så vanligt bland homo- och bisexuella personer jämfört med heterosexuella. Nästan en fjärdedel av respondenterna som identifierade sig som transperson hade det senaste året övervägt att ta sitt eget liv och bland unga transpersoner mellan 15 och 19 år var det över hälften som övervägt att ta sitt eget liv det senaste året. Det är fem gånger vanligare bland transpersoner att ha övervägt att ta sitt eget liv jämfört med genomsnittet i befolkningen.

Frågan om samtycke för medicinska ingrepp vid intersexuella tillstånd har aktualiserats alltmer under senare år både nationellt och internationellt. Det har främst handlat om hur det kan säkerställas att onödiga medicinska ingrepp inte utförs på barn och unga med intersexvariation innan de är tillräckligt gamla för att själva samtycka. Enligt hälso- och sjukvårdslagen ska medicinska beslut baseras på det medicinska behovet i det enskilda fallet. Samtycke ska också finnas. Om det finns ett behov av medicinskt ingripande på ett barn som på grund av sin unga ålder inte kan samtycka, fattas beslutet av föräldern eller vårdnadshavaren i enlighet med hälso- och sjukvårdslagen, patientlagen och barnkonventionen.

Socialstyrelsen har tagit fram ett kunskapsstöd med rekommendationer till hälso- och sjukvårdens professioner om vård och behandling vid intersexuella tillstånd. Kunskapsstödet som publicerades i mars 2020 avser att stärka barnets rättigheter och bidra till en större restriktivitet gällande kirurgiska

ingrepp. Socialstyrelsen har även tagit fram information och stödmaterial till patienter och anhöriga samt gjort en rättslig analys av barnets rätt till information om sin medicinska historik. Informationsmaterialet inkluderar en broschyr med information som riktas särskilt till barn och unga som har ett intersextillstånd och som är i 10-årsåldern eller äldre.

Åtgärder

- Regeringen avser att ge Folkhälsomyndigheten och Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) i uppdrag att i samverkan kartlägga och sammanställa kunskap om ungdomars upplevda psykiska hälsa och ohälsa. Särskild fokus ska läggas på att undersöka unga homo- och bisexuellas samt transpersoners upplevda psykiska hälsa och ohälsa då unga hbtqi-personer riskerar en högre grad av utsatthet och ohälsa än andra unga. Det ska även uppmärksammas om och hur den upplevda psykiska ohälsan bland unga hbtqi-personer skiljer sig från andra unga, vilka faktorer som verkar främjande och vilka aktörer de önskar stöd ifrån.
- Regeringen avsätter särskilda medel för suicidprevention till organisationer inom civila samhället som specifikt riktar sig till unga hbtqi-personer.
- Regeringen avser att presentera en ny strategi för arbetet med alkohol, narkotika, tobak, dopning och spel (ANDTS). Strategin ska gälla fr.o.m. 2021. Med den förnyade strategin vill regeringen se ett tydliggörande av inriktningen på ANDTS-politiken och samtidigt skapa förutsättningar för att få ett helhetsgrepp på utvecklingen på området. I arbetet med att genomföra strategin kommer ett antal målgrupper, såsom hbtqi-personer, som löper förhöjd risk för suicid och psykisk ohälsa, att beaktas.

- Folkhälsomyndigheten har i uppdrag att genomföra kunskapsförhöjande insatser för att minska stigma kopplat till psykisk ohälsa och suicid samt lämna förslag på hur en särskild funktion kan inrättas vid myndigheten. Funktionen roll ska vara att sprida kunskap om psykisk hälsa och suicid till allmänheten samt föra dialog med allmänheten inom området. Hbtqi-personer är en viktig målgrupp för funktionens arbete.
- Socialstyrelsen och Folkhälsomyndigheten har i uppdrag att, i nära samverkan med ca 22 andra myndigheter, inkomma med underlag inför en kommande nationell strategi inom området psykisk hälsa och suicidprevention. I arbetet ska särskild hänsyn tas till de grupper som löper störst risk att utveckla psykisk ohälsa eller att begå självmord, till exempel hbtqi-personer. Uppdraget ska slutredovisas senast den 1 september 2023.
- Regeringen ger Socialstyrelsen i uppdrag att till barn och unga sprida framtaget informationsmaterial om tillstånd som påverkar könsutvecklingen. Uppdraget ska genomföras i dialog med Barnombudsmannen och med särskilt beaktande av Barnombudsmannens erfarenheter från uppdraget att inhämta erfarenheter från barn och unga i frågor som rör könsidentitet och intersexvariationer. Uppdraget ska redovisas senast den 1 juni 2021.

Privat- och familjeliv

Regeringens målsättning är att rätten till privatliv fullt ut ska respekteras. Det innefattar att rätten till personlig integritet och familjeliv ska säkerställas. Det ska gälla oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck.

Strategisk myndighet: Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd.

Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (MFoF) har i huvuduppdrag att samla och tillgängliggöra den senaste kunskapen för beslutsfattare och yrkesverksamma som arbetar med föräldraskapsstöd, familjerådgivning och familjerätt. Myndigheten ansvarar även för att se till att adoptioner av barn till Sverige sker enligt lag och på ett etiskt godtagbart sätt.

Regeringen har för avsikt att utse MFoF till ny strategisk myndighet med uppdrag att i sin verksamhet främja lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck.

Hbtqi-personers rätt till privat- och familjeliv Att bli förälder och bilda familj är för många en viktig del av livet. De familjerättsliga reglerna ger rättsliga förutsättningar för ett familjeliv och är av stor betydelse för att säkerställa ett barns behov av omsorg och trygghet. Reglerna ska vara moderna och välfungerande.

Vid föräldrabalkens tillkomst var den traditionella kärnfamiljen den givna familjekonstellationen. Synen på föräldraskap och familj har förändrats sedan dess. Familjer kan i dag se olika ut och det finns olika sätt att bli förälder på. Det är viktigt att lagstiftningen är utformad för att möta denna utveckling. Sverige ska vara ett land där människor har friheten att leva sina liv som de vill och vara den de är. Varje barn ska ha en trygg familjesituation och få växa upp i ett samhälle som inte gör skillnad på personer beroende på kön eller sexuell läggning eller på olika familjekonstellationer. Regeringen anser att lagstiftningen ska återspegla denna syn.

En rad åtgärder har vidtagits för att modernisera lagstiftningen och anpassa den till nya sätt att bilda

familj. Såväl äktenskapsbalken som sambolagen (2003:376) har gjorts könsneutrala. Assisterad befruktning är en väletablerad behandlingsform och möjligheterna att bli förälder genom sådan behandling har successivt utvidgats till att omfatta gifta par, sambor och ensamstående kvinnor. Förutsättningarna att bli förälder genom assisterad befruktning har blivit desamma för alla, oavsett kön eller sexuell läggning, och kravet på att barnet ska ha en genetisk koppling till minst en förälder har tagits bort. Vidare har avskaffandet av steriliseringskravet vid fastställande av ändrad könstillhörighet gjort det möjligt för en person som ändrat könstillhörighet till man att föda barn eller till kvinna att bidra med spermier till ett barns tillkomst. Dessutom har adoptionsreglerna moderniserats och det är nu möjligt för såväl gifta par och sambor som ensamstående att adoptera.

Det beskrivna reformarbetet har varit viktigt och efterlängtat men har också gjort regelverket svårtillgängligt och fragmenterat. Det svenska regelverket måste inte bara fungera för olika familjer som bildas i Sverige, utan även kunna förhålla sig till inflyttade familjer från andra länder. Det är angeläget att barn i Sverige har rättsliga företrädare här, och oftast är det barnets förälder som också är barnets företrädare. Det är i regel även rimligt att den som är barnets rättsliga förälder i hemlandet fortsatt ska anses vara det när familjen flyttar till Sverige.

Respekten för privatlivet är en angelägen fråga för många hbtqi-personer. Det kan handla om rätten att ändra könstillhörighet och angränsande frågor såsom att i olika situationer avkrävas på att uppvisa legitimation där namn och personnummer framgår.

I betänkandet Transpersoner i Sverige – Förslag för stärkt ställning och bättre levnadsvillkor (SOU 2017:92) finns förslag om uppdrag till Skatteverket

och Socialstyrelsen avseende lättillgänglig information om de administrativa konsekvenserna av ändrad juridisk könstillhörighet. Det finns redan idag information på Skatteverkets webbplats om exempelvis föräldraskap när någon av föräldrarna har ändrat könstillhörighet och information som rör fastställande av nytt personnummer för en person vid beslut om ändrad könstillhörighet. Det är angeläget med uppdaterad och lättillgänglig information om dessa frågor och det kan finnas behov av att överväga de nämnda förslagen när könstillhörighetslagen har moderniserats (se nedan). Det samma gäller andra eventuella behov som en sådan ändring kan ge upphov till, som exempelvis frågan om hantering av hänvisningspersonnummer (dvs. en hänvisning från det gamla personnumret till det nya för att uppdateringar ska kunna ske hos andra myndigheter och aktörer).

En annan fråga som kan ha stor betydelse för enskilda individer är frågan om könsmarkörer i olika identitets- och resehandlingar. Den frågan berörs delvis i en ny EU-förordning, Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1157 av den 20 juni 2019 om säkrare identitetskort för unions-medborgare och uppehållshandlingar som utfärdas till unionsmedborgare och deras familjemedlemmar när de utövar rätten till fri rörlighet.

EU-förordningen, som ska tillämpas från och med den 2 augusti 2021, är för svensk del tillämplig bl.a. på de nationella identitetskort som Polismyndigheten och vissa svenska ambassader och konsulat kan utfärda till svenska medborgare. I artikel 3.2 anges att medlemsstaterna kan välja om kön ska anges på nationella identitetskort. I skäl 24 till förordningen anges att om en medlemsstat väljer att ange kön bör specifikationerna ”F”, ”M” eller ”X” eller motsvarande bokstav i medlemsstatens språk användas.

EU-förordningen och behovet av kompletterande bestämmelser på nationell nivå har behandlats i promemorian Ökad säkerhet för vissa identitets- och uppehållshandlingar – anpassning av svensk rätt till en ny EU-förordning (Ds 2020:22).

Åtgärder

- Regeringen avser att utse MFoF till ny strategisk myndighet för hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter.
- Regeringen har tillsatt en utredning som ska se över utformningen av föräldraskapens regler om föräldraskap och i övrigt överväga vissa förändringar av de familjerättsliga reglerna (dir. 2020:132). Uppdraget syftar till att – med utgångspunkt i barnets bästa – åstadkomma en mer sammanhållen, könsneutral och jämlik reglering om föräldraskap samt regler om föräldraansvar som är anpassade till olika familjekonstellationer. Uppdraget ska redovisas senast den 21 juni 2022.
- Regeringen har tillsatt en utredning som ska överväga utökade möjligheter att göra utländska föräldraskap gällande i Sverige (dir. 2020:19). Syftet är att åstadkomma en mer ändamålsenlig, jämlik och modern reglering om föräldraskap i internationella förhållanden. Uppdraget ska redovisas senast den 21 juni 2021.
- Regeringen arbetar vidare för att presentera förslag till en modern könstillhörighetslagstiftning. I augusti 2018 beslutade regeringen att inhämta Lagrådets synpunkter på förslag till en ny lag om vissa kirurgiska ingrepp i könsorganen och en ny lag om ändring av det kön som framgår av folkbokföringen. Lagrådet avstyrkte regeringens förslag och framförde allvarlig kritik. Regeringen beslöt därefter att inhämta nödvändigt beredningsunderlag för att arbeta fram ett reviderat lagförslag. Regeringens högt ställda ambitioner om att ge transpersoner makt över sina liv och sin identitet kvarstår.
- Statistiska centralbyrån (SCB) har på uppdrag av regeringen tagit fram ett stödmaterial för hur offentliga aktörer kan inkludera binära och ickebinära transpersoner i enkäter och undersökningar. SCB har nu i uppdrag att sprida och förvalta kunskapsstödet. I uppdraget ingår även att ge stöd åt offentliga aktörer vid tillämpning av kunskapsstödet. Redovisning av uppdraget ska lämnas senast den 1 mars 2021.

Kulturområdet

Regeringens målsättning är att främja kulturområdets goda möjligheter att bidra till ökad mångfald och öppenhet. Hbtqi-personer ska kunna ta del av och bidra till kulturens utveckling.

Strategisk myndighet: Statens kulturråd (Kulturrådet).

Enligt de nationella kulturpolitiska målen ska kulturen vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund. Alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet. Kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet ska präglade samhällets utveckling. Kultursektorn är en viktig arena för diskussion, påverkan och förändring. Att kunna delta i och spegla sig i kulturen, liksom i historien och hitta förebilder i det förflutna är betydelsefullt för identitetsbyggande och självkänsla. Hbtqi-personer ska kunna ta del av och bidra till kulturens utveckling. Mångfald är en förutsättning för ett levande kulturliv och en öppen demokrati.

Åtgärder

- Regeringen avser att inrätta ett nytt museum för att bevara och föra vidare minnet av Förintelsen. Med utgångspunkt i de förslag som lämnats i betänkandet Sveriges museum om Förintelsen (SOU 2020:21) samt de synpunkter avseende förslagen om museets uppdrag, organisationsform och lokalbehov som lämnats av remissinstanserna kommer regeringen ta ställning till hur ett inrättande kan ske. I betänkandet föreslås att Förintelsen ska behandlas i en bred historisk kontext och att olika grupper som föll offer för nazismen ska uppmärksammas.

Civila samhället

Regeringens målsättning är att stärka förutsättningarna för det civila samhällets organisationer att främja hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter.

Principen om självständighet och oberoende speglar det civila samhällets centrala betydelse för demokratin och tydliggör vikten av organisationernas självständighet. Regeringen har därför inte utsett någon strategisk myndighet för fokusområdet utan frågor som rör organisationers förutsättningar att främja hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter kommer även fortsättningsvis att följas av Regeringskansliet.

Det civila samhället är en omistlig del av vår demokrati och av central betydelse för upprätthållandet av mänskliga rättigheter. Många av de framsteg som har gjorts för hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter hade inte varit möjliga utan ett civilt samhälle som ständigt lyfter de samhällsutmaningar som behöver bemötas.

Regeringen anser att det är viktigt att fortsätta att underlätta för det civila samhällets organisationer att självständigt bedriva och utveckla sin verksamhet och därigenom bidra till ett demokratiskt och hållbart samhälle. Detta är särskilt viktigt mot bakgrund av att coronapandemin inneburit stora utmaningar för civilsamhällets arbete och utrymme.

Utbrottet av coronapandemin har medfört såväl ökade behov av civilsamhällets insatser för utsatta grupper som försämrade villkor och förutsättningar för att verka. En studie från MUCF i maj 2020 visar att 59 procent av organisationerna har ställt in mer än hälften av sin verksamhet och 48 procent har påverkats negativt ekonomiskt i stor eller mycket stor omfattning.

Åtgärder

- Regeringen avser att även fortsatt ha en kontinuerlig dialog om arbetet med att stärka hbtqi-personers lika rättigheter med organisationer som företräder hbtqi-personers lika rättigheter.

- Regeringen beslutade i april 2020 om utökad statsbidrag till hbtqi-organisationer för att de ska kunna bedriva sitt arbete. Beslutet innebar att tidigare statsbidrag om 9,3 miljoner kronor har ökat till 11,3 miljoner kronor årligen. Stödet fördelas av MUCF enligt förordningen (2008:349) om statsbidrag till organisationer för homosexuella, bisexuella, transsexuella eller personer med könsöverskridande identitet eller uttryck.
- Regeringen beslutade i maj 2020 om en förordning om statsbidrag till vissa ideella organisationer med anledning av utbrottet av covid-19. I enlighet med förordningen har Socialstyrelsen fördelat 100 miljoner kronor till vissa ideella organisationer med anledning av utbrottet av covid-19. Bidraget riktar sig till organisationer som arbetar med barn i utsatta situationer samt organisationer som arbetar med våldsutsatta kvinnor, barn och hbtqi-personer och mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck.
- Som framgår av avsnittet Unga hbtqi-personer avser regeringen att ta fram en förordning om statsbidrag till ideella organisationer som bidrar till mötesplatser för unga hbtqi-personer.

Idrotten

Idrottspolitiken utgör en specifik del av politiken för det civila samhället och inrymmer verksamheter som främjar idrott och motion och bidrar till en förbättrad folkhälsa.

En utgångspunkt för statens idrottspolitik är en fri och självständig idrottsrörelse, en folkrörelse som engagerar många och är en betydelsefull del i vår gemensamma välfärd. Det är viktigt att idrotten är inkluderande och öppen för alla, oavsett ålder, kön, könsidentitet, könsuttryck, sexuell läggning, trosuppfattning, funktionsnedsättning eller social, etnisk och kulturell bakgrund.

Idrottsrörelsen är en viktig arena för samhälleligt påverkansarbete och särskilda insatser från idrottsrörelsen för att främja hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter behövs därför.

Av betänkandet Transpersoner i Sverige – Förslag för stärkt ställning och bättre levnadsvillkor (SOU 2017:92) framgår att transpersoner upplever diskriminering inom idrotten i större utsträckning än homo- och bisexuella personer gör. Transpersoner har en mer stillasittande fritid än befolkningen i allmänhet. Enligt den nationella folkhälsoenkäten, Hälsa på lika villkor, är 66 procent av befolkningen fysiskt aktiva 30 minuter om dagen. Bland transpersoner är motsvarande siffra endast 19 procent. Det är vanligt att transpersoner vill träna mer än de gör, men att de är begränsade på grund av sin transerfarenhet eller är oroliga för att bli illa bemötta på grund av det. I betänkandet föreslås att regeringen bör inleda en dialog med Riksidrottsförbundet om transpersoners situation inom idrotten.

Regeringen har sedan 2018 en dialog med Riksidrottsförbundet om hbtqi-personers och i synnerhet transpersoners situation inom idrotten i syfte att diskutera hur idrotten kan motverka diskriminering och öka förutsättningarna för ett mer medvetet normkritiskt förhållningssätt som identifierar, problematiserar och utmanar stereotypa föreställningar om manligt och kvinnligt.

De senaste åren har Riksidrottsförbundet vidtagit ett flertal insatser inom området. Det handlar exem-

pelvis om kompetensutvecklingsinsatser för att säkerställa att tränare, ledare och utbildare får med sig en grundförståelse för normer, makt och privilegier.

Riksidrottsförbundet har även ett pågående arbete med att se över riktlinjer och rekommendationer. I september 2020 beslutade Riksidrottsstyrelsen att specialidrottsförbunden kan utgå från könsidentitet istället för juridiskt kön när de ska uppfylla jämställdhetskravet i styrelser och valberedningar.

Vidare har Riksidrottsförbundet ett pågående arbete med att uppdatera anvisningar för barn- och ungdomsidrott, där syftet är att transperspektivet ska inkluderas på ett tydligare sätt än tidigare. Riksidrottsförbundet har även i samarbete med RFSL ett pågående projekt om ”Idrott för alla kroppar”, som syftar till att förbättra möjligheterna för transpersoner att vara en del av idrotten.

En inkluderande idrott är ett av fokusområdena i idrottens stora strategiarbete som kallas Strategi 2025. Hbtqi-personer är där identifierade som en grupp som inte alltid känner sig välkommen i idrottsmiljöerna. Ett tydligare ledarskap, översyn av riktlinjer och rekommendationer och kunskapshöjande insatser är några identifierade komponenter för att slipa ned de trösklar som finns idag och säkerställa inkluderande miljöer för hbtqi-personer.

Produktion: Arbetsmarknadsdepartementet.

Bilder: Ninni Andersson/Regeringskansliet: s 3. Cultura/Folio: s 10.

Arbetsmarknadsdepartementet

Växel: 08-405 10 00

Besöksadress: Fredsgatan 8

Stockholm